

NAŠA VOLJA

GLASILO JUGOSLOVENSKE MLADINE

Leto IV.

Ljubljana, dne 1. novembra 1938.

Štev. 3.

Ljubljana, 1. novembra.

Dvajset let je že minilo od velikih dogodkov meseca oktobra 1918. Mi, mladina, žal nismo bili tako srečni, da bi lahko te dogodke doživljali in nismo mogli občutiti tiste toplote, tiste sproščenosti, ki je navdajala vse Jugoslovane ob prelomu z avstro-ogrsko monarhijo. Mi smo bili še premladi, da bi te dogodke občutili. Vse to poznamo le iz zgodovine. Spominjamo se le, da so nam očetje pripovedovali o tem, poslušali smo ta pripovedovanja in zdelo se nam je, da nam pripovedujejo pravljice. Na tistem smo pa upali, da bomo tudi mi nekoč deležni tega žara, ki je dajal vere in moči, da so pokali stoletni okovi.

Veličastvo našega osvobojenja ni v samih dejstvih o katerih govori zgodovina. Ne, veličastje našega osvobojenja je v tistem poletu, v tistem notranjem zagonu in zamahu, ki ga doživljajo narodi le ob najvažnejših dogodkih svoje zgodovine. Ta zamah nam je dala vera v svobodo, demokratične vzore, v Jugoslavijo. Ta vera je zanetila revolucijo. Niso gorela mesta, niso gorele vasi. V ognju so zagorela naša srca in črni dvoglavi orel je moral bežati pred to svetlobo. Plamen je svignil pod nebo in ob njem so se združili bratje izpod Triglava in Kajmakčalana, bratje iz plodne panonske kotline in s sinjega Jadrana.

Razvoj je šel dalje. Odrezali so žive dele našega telesa in jih vrgli v nenasitno žrelo »zavezništva«. Koroško smo z nesrečnim plebiscitom izgubili za vedno. Vsa ta dejstva so obrnila naše poglede na notranjost, k realnemu, treznemu in premišljenemu delu za narod in državo.

Velike ideje so storile svoje. Zunanjo svobodo nam je dalo orožje zavezniških vojsk in idealizem Woodrova Wilsona, notranjo si pa moramo ustvariti sami z delom, z bojem, s čiščenjem, s poudarjanjem sorodnih elementov. Seveda se ne da notranja svoboda ustvariti preko noči. Revolucija ne ustvarja notranje svodobe, zato je potrebna evolucija.

Blagoslovljen je bil trenutek, ko so padle stoletne sponde suženjstva, ko je razpadla avstro-ogrsko monarhija, ta Bastilla narodov, prav tako bo svetel dan, ko bomo lahko rekli, da smo dobojevali boj za notranjo svobodo, pravičnost in enakopravnost.

Ogenj 28. oktobra še ni ugasnil v nas. Kaj si moremo želeti več kot to, da bi se vrnili dnevi zanosa in navdušenja, kajti čakajo nas še velike stvari! Naše delo še ni končano. Osvobojenje Južnih Slovanov je bil samo korak do velikega ideala, ki nam lebdi pred očmi — do združenja vseh Slovanov. Pazimo, da nam ta ogenj ne ugasne, da bo mogel šiniti pod nebo plamen, ko bo prišel naš čas!

Ne morem, da ne bi verjel v izreden pomen slovanstva za zedinjenje ne le kristjanov, temveč vseh ljudi, kakor je izvrstno izrazil to misel Kollar.

Jasna poljana, 1909.

Lev Tolstoj.

Mlačnost in zbeganost naroda

Dogodki, ki so se pred mesecem dni odigrali na našem severu in ki se v svojem diplomatskem in državniškem pogajanju in medsebojnem dogovarjanju nadaljujejo in se bodo še nadaljevali tako dolgo, dokler se ne bodo ustavili ob močnem jezui ali ob odločni besedi: Do sem in nič dalje. Ti dogodki so našli naš narod v neki zapanosti in mlačnosti, nezainteresiranosti in v nekakem brezvoljnem stanju in otopelosti. Strokovniaki, politiki, takozvani »narodni voditelji« in različni razumniki pravijo, da je ta narod nezaveden, nacionalno neprebujen, da celo simpatizira z razmerami za mejo, hoče tja in pričakuje rešitve od tam in ne od lastne države. Če hočemo biti odkriti in priznati resnico, kar je v današnjih razmerah težko, moramo priznati, da je res tako. Vendar se ne smemo ustaviti pri tej ugotovitvi, ampak moramo predvsem poiskati vzroke, ki so privedli do tod. Na ta način dobimo objektivno sliko, ki nam bo v resnici pokazala krivce — nas same...

Narod se nahaja v stanju mlačnosti, toda ne za to, ker bi bil sam mlačen v svoji pripadnosti k državi, ali pa nezainteresiran v razvoju dogodkov doma in po svetu, ampak je mlačen zato, ker je že popolnoma otopel ali če hočete še jasneje: obupal je nad svojo usodo in življenjem. Čudno zveni to, ko se spomnimo s kakim vriskanjem in petjem, z veseljem na licih in upanjem v srcu je narod pred 20. leti pozdravil Jugoslavijo, svojo narodno državo. Ako pa pogledamo rezultat dvajsetletnega razvoja, vidimo razočaranje na obrazih raz katere je pred dvajsetimi leti sijalo veselje, in usta, ki so tedaj vriskala, telesa, ki so hodila pokonci, so danes sključena in na ustih je grenkoba in obup, v očeh žalost in skrb. Zakaj? Od kod? Narod je v dvajsetih letih izmučen, izmozgan, utrujen in prevaran do skrajnosti. Mesto da bi narodu dali to kar mu gre, so ga varali, goljufali in vodili za nos. Narod je živel vseh dvajset let življenje poskusne živali v laboratoriju. Na njem so se preizkušale ideje vseh smeri, na njem so se uveljavljali programi, ki so se ustvarjali v korist mogotcev, tako političnih kakor gospodarskih. Naš narod je bil skozi desetletja goljufan z idejami vere, nacionalizma, demokracije, socialne pravičnosti itd. Ni čudno, da postane tak narod apatičen in hrepeni tja, kjer je vsaj malo reda in garancij za obstoj. Pa to se ni vršilo le med najširšimi plastmi naroda, ampak tudi med inteligenco. Tudi tu se je obdržal sistem, ki ga je vodil Jožef II., ki je rekel: »Ne zahtevam, niti ne pričakujem, da mi univerze vzgajajo učenjake in nositelje kulture, ampak ubogljive, marljive, pokorne in do skrajnosti vdane uradnike.« Dasi se ne dela po načrtu na poti in stališču izobrazbe, se pa dela z vednim zmanjševanjem zaposlenosti in nemogočimi življenjskimi pogoji in na ta način se vzgajajo slepi hlapeci.

To je nekako psihološki vzrok otopelosti, v kateri se nahaja naš narod in to od najnižjih pa vse do najvišjih slojev. Še globlji pa so mate-

rialni vzroki, ki tišče narod v vseh plasteh ob tla. Saj je v takem razrvanem materialnem stanju nemogoč vsak kulturni napredek. Čudno se zdi danes nekaterim, da ne more zajeti naroda nobena ideja več, čudno se pa zdi nam, da imamo na vidnih, vodilnih mestih danes ljudi, ki menjajo svoja prepričanja, svojo pripadnost in orientacijo lahko tudi čez noč. Nič čudnega! Saj so to pojavi, ki se kažejo vedno le tedaj, kadar je eksistenca odvisna od milosti ali nemilosti v kateri živis napram predpostavljenim. Pravimo, da danes ni več značajev, ni več trdnih in odločnih pripadnikov posameznih nazorov. Ni jih! Toda zakaj? Ni jih, ker lahko samo tisti »dobro vozi skozi življenje«, ki menjava čez noč svojo barvo, ki obrača jadra vedno po vetru. Ne more pa živeti tisti, ki ostane svojemu prepričanju zvest in ki ne pripogne tilnika pred malikom drugih in ostane naprej značajan, odločen in trden mož na mestu.

Ko gleda mladina taka dogajanja ni čudno, da dozoreva bolj zgodaj kot je to običajno, da se prej opredeli svetovno-nazorsko in politično, ni čudno, da gleda z bojaznijo v bodočnost. Ne čudimo se, ampak veselimo se, da tudi mladina ni že postala taka vsled razmer, ki vladajo, ampak da je ostala še idealna in značajna. Veselimo se, da tudi mladina ni postala prodajno blago za košček kruha, za nekaj dni veselja in nekaj dni moči naprodaj in na razpolago komurkoli. Zato pa moramo pustiti mladino, da se svobodno razvija, moramo ji nuditi opore, kolikor je še sploh nuditi moremo, da bo postala boljša, značajnejša. Pustimo ji svobodno pot razvoja, saj misli dobro, saj ima svoje ideale: narod in državo. Nikakor si ne prizadevajmo vkovati jo v stare poti neznačajnosti in izrabljanja, ampak jo usmerimo na pot svobode, na pot značajnosti in spoštovanja tako idealov kot same sebe in soljudi. Zaman se danes trudijo nekateri »narodni voditelji«, da bi prikazali svetu, da je mladina za njimi, ko se pa vsak korak obrača od njih in vsaka beseda jasno govori, da mladina noče biti njihov in noče ničesar slišati o tem.

Pustite mladino, naj se razvija svojo pot! Če bi sami boljše sejali, bi bila tudi danes vaša žetev boljša in obilnejša.

Ko smo torej pregledali vzroke, ki so dovedli do tega, se nikakor ne čudimo, če so današnji dogodki zatekli narod v spanju, mlačnosti in desinteresiranosti ali celo nacionalni nezavednosti. Ne, ni res! Narod ni mlačen. Narod je izmučen in prevaran v svojih najsvetejših idealih, v svoji veri in v svojem upanju. Kristus je dejal: »Kdor veruje, ta lahko prestavlja gore.« Tolika je moč vere. Ob primeri s tem izrekom lahko vidimo, kako majhna je vera našega naroda postala radi razmer, ki pri nas vladajo.

Vrnimo s pozitivnim in resnejšim delom za narod narodu vero, vero v sebe, v svojo moč, v svojo državo, in narod se bo sam prebudil in si opomogel od pijavk, ki so mu sesale kri!

Balkanski:

Sokolstvo v današnjih časih

(Uredništvo se sicer ne strinja v celoti s člankom, vendar ga objavlja kot zanimivost.)

Sokolstvo ima od svojega začetka eno in isto nalogo: da dvigne telesne, нравstvene in umske vrline vsega naroda in čuva njegovo svobodo.

Jugoslovansko narodno Sokolstvo se danes lahko nemoteno razvija po vseh svojih načelih in pravilih, ki so mu jih začrtali njegovi ustanovitelji, ker imamo svojo narodno, jugoslovansko državo. Če pogledamo v preteklost našega naroda moremo ugotoviti, kaj je bilo Sokolstvo nekoč in kaj je danes. Imelo je vedno borbe in težave zaradi svojih odkritih in poštenih slovanskih načel, borbe, ki so jih povzročali in ki jih povzročajo nasprotniki izven meja naše države in celo v domovini.

Sokolstvo je čisto slovanska organizacija. V današnjih časih ima še posebno velik pomen. Jugoslavija sme upati in mora upati v veliko poslanstvo svojega Sokolstva. Jugoslovanski Sokol mora prestajati težke politične borbe in mnogokrat je zato obsojen od nasprotnikov za poglavitnega povzročitelja takih borb.

Sokolstvo ima nalogo preroditi ves jugoslovanski narod. Ima vzvišene ideje, ki morajo slej ko prej zmagati. To je prostovoljna organizacija, zaščitená od države in njen vrhovni starosta je — Kralj! Sokolska organizacija vzgaja narod v jugoslovenskem duhu in goji telovadbo. V Jugoslaviji vrši Sokolstvo viteško poslanstvo, a to poslanstvo naj bo še globlje in vredno svoje naloge. Res je sokolska organizacija za ves narod, za vse ljudi ne glede na vero in politično prepričanje, a pri nas, vsaj v velikih delih naše države, ni tako. V teh predelih so še ljudje, ki so navezani na svoje stare ideale, ki sploh nimajo smisla za kako narodno življenje in pač pod vplivom svojih zastarelih in neslovenskih načel, črtijo naše Sokolstvo. Moram priznati, da je lahko prav tako Sokol malopridnež kakor kdo drugi. Menim pa, da bi moralo postati Sokolstvo srce vsega naroda in to ne samo po samovoljni sili posameznika ali skupine, ampak po idealizmu naše mladine, tudi one, ki je danes tako strašno nasprotna Sokolstvu.

Vprašanje je, če je to sploh mogoče. Jaz sam trdno verujem, da je! Današnja mladina je bolj odločna in udarna, vsaka skupina na svojem področju. Stremi za nečem višjim, kar narod potrebuje in kar mu je v korist, čeprav si morda še sama ni dovolj v svesti svojih zahtev. In ta mladina je sokolsko idealistična — nova mladina. Sokolstvo naj prevzame viteško poslanstvo, ki bo združilo vse plasti našega naroda v eno in nerazdružljivo družino, a pri tem pustilo lastno kulturo poedincu in kulturno različnim pokrajinam naše Jugoslavije.

Sokolstvo ima nalogo varovati narodno svobodo: to je demokracija! To nalogo mora Sokolstvo izvrševati vedno in povsod. Če se ozremo v Italijo in Nemčijo, kjer vladata fašizem in narodni socializem, vidimo res velik napredek moderne civilizacije (ne pa kulture op. ur.), da si je pri vsem tem narodu (zaradi diktature) odvzeta svoboda. Res je to, a narod je le trden in skupen, ker ga družita veliki sili (faš. in nar. soc.), ki v njem ustvarjata novo moč za skupno obrambo domovine. So nezadovoljneži, kot povsod, ki sitnarijo, a na tarnanje nekaterih se ljudstvo, prepojeno z veliko idejo ne more ozirati. In prav take ideje ustvarja povsod mladina, ki je revolucionarna in idealistična.

Ali bo šla taka mladina, ustanoviteljica svoje misli, prav proti tej svoji ideji v boj? Ne, nikdar! Šla pa bo v boj proti njim, ki idejo izrabljajo v samosilništvo in tiranstvo. Takrat gre v boj, da pomiri duhove in stopi zopet na zmernejšo pot. In pri nas? Sokolska mladina naj prevzame pri nas isto nalogo, seveda v jugoslo-

venskem smislu, ne da bi pri tem pretirano okrnila narodno, državljansko svobodo.

Način organizacije Sokola je spremenljiv ter ga je treba menjati, kadar to zahtevajo gibčnost in korist organizacije in naroda. Sokol naj pri nas v Jugoslaviji pod vplivom razmer prevzame nekaj novih, bolj udarnih načel in opusti nekaj onih, ki so pač raznim skupinam nasprotna. Saj to bo le v njegov prospel, v bistvu pa ostane Sokol kakršen je. Sokol naj bo v Jugoslaviji tista sila, ki bo narod prerodila v pravem jugoslovanskem duhu, naj bo dejansko druga vojna sila poleg kraljevske armade. Sokol naj ustvarja pravo svobodo jugoslovanskemu narodu, s tem ga ga reši tujih vplivov in mu da, kar je njegovega. Služi naj le Kralju, Narodu in Jugoslaviji! Služi naj svoji veliki ideji: Od Soče do Črnega morja! Naj bo moč, ki nastopi vedno kadar je treba. Sokolstvo ima velike naloge, zato mora vzdrževati med svojimi člani disciplino, ki ne neha, ampak pelje sokolske armade v boj za srečno življenje Velike Jugoslavije! Sokolska disciplina te mora, če si dober član, podvreči splošnosti in zahtevati od tebe v telovadnici in izven nje življenje po strogih sokolskih načelih. Če si član, moraš priti k vaju. Mnogo samozatajevanja moraš imeti, predno se dobro vživiš v sokolsko življenje. Toda treba je vstrajati in se žrtvovati, vendar popolnoma nesebično!

Vsakdo ima v tem pogledu prosto pot in lahko zapusti društvo. Namen je plemenit in zato se lahko prostovoljno posvetiš delu. Tako je sedaj! Moje mnenje je: čas se spreminja, svet se spreminja skupno z narodi in ljudem, ki so prestali že marsikatero vojno ni dosti mar za narodno življenje, a mladina, sokolska — nova, želi marsikaj! In ta mladina ima pred seboj še velike naloge in žrtve. Način prostovoljnosti naj se drži do gotove dobe. Ko pa član že lahko položi prisego, da bo v dobrobit jugoslovenskega naroda do konca svojega življenja borec za jugoslovanske sokolske ideje. V takih primerih bo članstvo med seboj trdno povezano, da ga ne bo mogla ločiti nobena sila. Morda se bodo sokolske vrste zaradi tega številčno nekoliko zmanjšale, a kaj zato: še bolj bodo trdne, če se bodo njeni člani zavezali v službo narodu s prisego. Zbirale bodo v svojih vrstah elitne junake jugoslovenske sokolske mladine. V vsaki organizaciji so gotovi ljudje, ki so le za združbo in sitnosti. S takimi je treba pomesti in jih izključiti takoj, ko se pojavijo: Oni pa, ki prelomijo prisego, naj se kaznujejo tako, da jih bo narod proklel.

In zapriseženi sokolski člani naj bodo oni, ki jim je le za Jugoslavijo in njene ideale. Vsaka politika se mora zabraniti, ker Sokol mora vedeti in poznati le eno: Jugoslovanstvo! Sokol naj bo pomirjevalec političnih napetosti in najhujši nasprotnik separatizmov. Sokol naj pod vodstvom mladih ljudi — idealistov izvršuje svoje poslanstvo! Naj vstanejo idealisti Sokoli, ki bi pridobivali nasprotnike za veliki sokolski pokret in idejo, z lepo besedo in ne z nasiljem.

„Gruss aus Bačko Dobro Polje“

Pod tem naslovom prinaša »Stuttgarter NS-Kurier« v 340. številki letošnjega letnika polkolonski članek s sliko. Med drugim je list priobčil tudi pesmico, ki mu jo je poslal dopisnik in katero neizpremenjeno citiramo:

»Von deutscher Erde sind wir abgeglitten
Auf diese Insel hier im Völkermeer —

V zadnji številki je pomotoma izostal pri članku »Spomenik na Avali« podpis M-y, kar s tem popravljamo.

Balkanski: »Sanjam o bratih.« Za zdaj Ti še ne morem obljubiti, da bom objavil. Kaj pomenja začetek: »Tiho, čisto mirno prihajata noč in dan. Mnogokrat je obratno: nerazdružna hodita hrupno k nam. In takrat najbolj mislim na brate, sanjam o njih...« Prav radoveden sem, in z menoj najbrže tudi čitatelji, kdo sta tista dva, ki prihajata noč in dan tiho in mirno? — Praviš, da je mnogokrat obratno. — Torej prihajata »dan in noč« in ne samo hrupno ampak najbrže tudi nemirno! »Nerazdružnemu« sem zaman iskal nasprotja v prvem stavku! Upam, da ne smatraš »nerazdružno« za obratnico ali nasprotje »noč in dan«?

Prosim Te bodi tako ljubezniv in mi pojasni vsaj »obratno«, če se že tistih dveh »prihajačev« izogiblješ jasneje podati.

Dragotinova: »Cerkev na vasi. Preveč nakopičenih misli, ki so pa prav vsled te obilice ostale v — povojih.

Kaj se Ti zdi, da svoboda izključuje kazen? Ne zamenjaj svobode z anarhijo!

V eni prihodnjih številčk bomo objavili članek o reformi pravilnika za srednje šole v Čehoslovski, na kar že sedaj opozarjamo vse čitatelje.

„Justice for Czechoslovakia“

Pod tem naslovom objavlja londonski list »Morning Post« novo pismo, ki se krije pod psevdonimom Scot Abroad in ki odgovarja na pismo madžarofila Gowerja. V pismu pravi: »Sir Robert Gower želi, da bi se prilike v Podunavju uredile na temelju pravičnosti in nepristranosti in da bi se ta predel rešil pred boljšešvizmom. To si zamišlja z vsaj delnim obnovenjem madžarskih predvojnih mej. V Italiji je pol milijona Jugoslovanov in četrt milijona Nemcev, v Nemčiji je en milijon Poljakov, na Poljskem je osem milijonov Rusov, na Madžarskem je četrt milijona Slovakov in Nemcev in nobena teh manjšin nima niti dovolj šol niti državljskih pravic, a poleg tega žive na Madžarskem in Poljskem milijoni brezdomcev, ki žive v srednjeveških prilikah. Te nacionalne in socialne krivice, obenem z atmosfero razrednega in agresivnega nacionalizma, predstavljajo izvor nemirov in skrivajo v sebi leglo boljšešvistične nevarnosti v Srednji Evropi. Na drugi strani pa priznavajo, tudi sicer sovražno razpoloženi kritiki, da se je od vseh srednjeevropskih držav samo Čehoslovška približala ostvaritvi nacionalne in socialne pravičnosti in jo tudi že skoraj popolnoma dosegla. Ali je pravično napadati prav to zemljo, ki se trudi, da postopa s svojimi manjšinami pravično, mesto da bi pokazali na prave krivice? Mar je to rešitev za Podunavje, da se obnovi tak srednjeveški sistem v krajih, ki so si z velikimi žrtvami priborili svobodo v svetovni vojni?«

(Centropress)

Wo eines Schwaben Pflug das Land durch-
[schnitten,
Wird deutsch die Erde, und er weicht nicht
[mehr.«

Upamo, da to zadostuje in da je vsak komentat odveč!

Kaj pomeni 'Ex libris'?

»Ex libris« so znaki, po katerih se namesto s podpisom ali pečatom, spozna lastnika knjižnice n. pr. grb, portret ali kaj drugega, kar je v zvezi z imetnikom biblioteke. Danes se ta panoga grafične umetnosti lepo razvija. Prvi »Ex libris« je zabeležen pri Nemcih leta 1460., pri Angležih leta 1574. V dubrovniški literaturi je znan Dođić, ki je delal slične ilustracije za nekatere bo-

gate plemiče. Ekslibristika ima poleg umetniške vrednosti še to prijetno stran, da se dajo ti »Ex libris« med posameznimi ljubitelji zamenjati. Posamezniki posedujejo na ta način zbirke, ki so po »Ex libris«-ih znešene skupaj iz vseh vetrov, kar povečuje njihovo vrednost. Slovanska grafična umetnost je prav zadnje čase precej čislana radi odličnih »Ex libris«.

Misel

Živeti pomeni, da se neprestano vojskuješ s pošastjo temnih sil v sebi. Biti pesnik pomeni, da javno obtožuješ in sodiš svoj lastni jaz.

Najmočnejši je človek, ki je sam.

Vse, od česar danes živimo, so zgolj drobtine od kruha preteklega stoletja. H. Ibsen

Miklov:

Ljubljanska pisma

3.

Dragi Dušan!

Socializem Ti še vedno ne da miru? Prav, dragi moj, oglejva si to prikazen natančneje! Sedaj, ko priznavava historični pogled na zgodovino, ko sva si predočila v nekaterih obrisih socialno borbo, nama bo šel posel lahko izpod rok.

Liberalizem, družabni red, nazor, obsegajoč vsa področja človeškega življenja, je v preteklem stoletju popolnoma zavladal. Zavladal zlasti v politiki in gospodarstvu. V politiki si je privzel obliko demokratičnega parlamentarizma, v gospodarstvu formo svobodnega kapitalizma. Slednji je, da se izognemo obširnemu razglabljanju, rodil četrti stan, delavstvo ali kakor se kasneje začne imenovati, proletariat. Temu stanu ni imel ničesar dati, le jemal mu je. Razumljivo, da je v vrstah proletariata začela tleti iskra nezadovoljstva, ki je počasi izbruhnila v požar sovraštva proti vladajočemu sistemu. Ko so se pojavili prvi znaki odpora, ko so

SEMTER TJA,

Današnji tanki

Dvajset let nas loči od trenutka, ko so na zapadni fronti prvič poslali Francozi in Angleži te železne pošasti proti Nemcem. Priznati moramo, da tank ni izpolnil vseh nad, ki so jih stavili nanj, vendar pa prihaja še vedno v poštev kot dobro kritje pehote pri zasedanju ozemlja.

Med tankom iz leta 1918. in med današnjim tankom je skoraj taka razlika, kot med kamniško lokomotivo in med lokomotivo pacifik-expresa. Tank iz leta 1918. se je opotekal po terenu kot izstradana raca z brzino 7 km na uro. Današnji tank pa divja kot razbesneli nosorog z brzino 30—50 km na uro. Konstruirajo tanke, ki predstavljajo suhozemske križarke, težke preko 100 ton. V SSSR se je porodila ideja, da zgrade tank težek 300 ton, s posadko 200 mož, s 40 cm debelim oklopom, z dvema topoma kalibra 30,5, s šestimi 15,5 topi in z osmimi lahki topi. Seveda ne bodo stale v bodoči vojni nasproti le armadi takih križark. Zopet bodo dolge fronte in večina kilometrov na teh frontah bo pripadala staremu orožju, kot je artilerija in pehota, ali na važnem mestu in v odločilnem momentu bodo udarile železne pesti, proti katerim bo staro orožje brez moči, če se ne bo nahajalo v utrdbah. Poleg takih utrdb so tanki edina obramba pred nasprotnimi tanki.

Zaradi tega se danes trudijo vse velesile, da zgrade čim uspešnejše tanke. Najdalje se je upirala motomehanizaciji Japonska, toda danes kupuje Japonska vsak tip tanka, ki se na novo pojavja na trgu.

Glede konstrukcije tanka si stojijo nasproti dve šoli. Kaj je boljše za obrambo: oklop ali brzina. Čim debelejši oklop, tem manjša brzina in tem manjši akcijski radij. Ni dvoma, da v gibajoči se vojni, kjer ni močnih poljskih utrdb, pride do veljave hitri tank s slabšim oklopom. Toda kjer se bo vodila borba proti organizirani obrambi in utrdbam, tam bodo potrebni težki tanki z debelim oklopom pa če tudi počasnejši.

Kakor hitro prebijejo težki tanki obrambno črto, že vpadejo skozi to odprtino lahki tanki, ki napadajo in preganjajo dokler ne nalete na nove utrdbe ali pa dokler jih ne napadejo težki nasprotni tanki. Če nalete lahki tanki na utrdbe,

počakajo na težke tanke, da jim odpro pot, če jih pa sovražnik napade z večjim številom svojih tankov, jih bo rešila brzina. Zatekli se bodo v zaščito težkih tankov, kakor se na morju zatečejo lahke križarke pod okrilje bojnih brodov. Koder pa ni bojnih brodov, morajo križarke bežati v luke. Tudi tukaj morajo tanki bežati v zavetje trdnjav.

V gradnji tankov vodi brezdvoma Anglija, specialno angleška tvrdka Vickers-Armstrong Ltd. Vickers izdeluje srednje tanke z 2,5 cm oklopom in z brzino 35—50 km, dobro oborožene in nenavadno stabilne. Srednji Vickersov tank iz leta 1929. ima akcijski radij 185 km, top 47 mm kalibra, 4 strojnice, 180 nabojev za top in 14.000 nabojev za strojnico, podira drevesa debela 40 centimetrov, prebije 35 cm debel zid, se vspeinja po bregu 45 stopinj, ne škoduje mu 120 cm globoka voda in prekorači 245 cm široke rove in 1 m visok zid.

36 tonski angleški tank z brzino 35 km, oklopom 2,5 in akcijskim radijem 320 km je prekoračil 4,6 m široke rove in podiral drevesa debela 80 cm.

Francoški 100 tonski tank ima 1 top 10,5 cm, 2 topa 7,5 cm, 1 top 15,5 cm in 15 strojnic. To je prava premična trdnjava z motorji 2.400 HP in prevali 6,3 m široke rove in prebrodi 3,5 m globoke reke ter ruši 1,4 m debele zidove. Ta tank vzdrži tri do pet streliv iz topa 7,5 cm iz neposredne bližine.

Najhitrejši oklopno vozilo na terenu je pa ameriški tank »Christie«, ki razvija na cesti brzino 130 km na terenu pa 65—70 km in preskoči do 10 m široke rove. Ta tip je bolj razširjen v SSSR kot v sami Ameriki. V Rusiji je to redni tip oklopnih brigad.

Bodoči tank ne bo več navaden pomočnik pehote, ki bo samo krčil pot skozi bodočo žico in uničeval strojnična gnezda. Bodoči tank bo izkoristil vse svoje sposobnosti, da uniči sovražno artilerijo, vnese poplah v neprijateljskih štabih, razdere sovražno poročevalsko službo in rezerve. Teren, ki so ga osvojili tanki, bodo zavzele baterije na motoriziranih lafetah in pehota. Zmago bodo določili suhozemski in zračni motorji.

(Centropress)

nastopili prvi oznanjevalci novega sistema, so nazvali svoj nauk socialističen in sebe socialiste, čeprav so si v mnogočem nasprotovali. Anarhizmu nagnjeni Proudhon je pred sodiščem izjavil, da je »socializem vsaka težnja po izboljšanju družabnega stanja. To bi bila nekako prva definicija socializma. Pozneje je beseda pomenila to in ono, dobili smo krščanske, katederske, celo liberalce in slednjič narodne socialiste. Zlasti energično so si skušali prisvojiti ime marksisti, čeprav stari Marks o socializmu ni hotel nič slišati in je vedno trdil, da je komunist.

Danes je socializem deloma preklet kot marksizem, deloma pa neka nejasna fraza, ki slednjič ničesar ne pomeni. Prav je, da ji damo spet prvotni pomen, kakor ga je naznačil Proudhon ali kakor ga je podobno definiral Sombart:

»Socializem je skupek vseh teženj za emancipacijo enega socialnega razreda, proletariata.« Ta definicija je nekoliko ozka, toda ako razumemo (po Sombartu) socialni razred kot »družabno skupino, ki zastopa določen gospodarski sistem«, smo dovolj blizu pojmovanja socializma kot določenega družabnega reda, ki bo po zgodovinski nujnosti nadomestil sedanji kapitalistični liberalizem. Podobno pravi tudi Gosar: »Socializem pomeni v bistvu nasprotje indivi-

dualizma — ali morda bolj točno nasprotje današnjega, pretežno individualističnega gospodarskega in vobče družabnega reda.«

Tako je socializem bodoči družabni red, zadnji smoter socialnega pokreta, za sanjavega idealista raj proletariata in ljudi sploh, za realista urejeno ljudsko sožitje, ki bo odpravilo liberalni nered. Kakšne so osnove socialističnega nauka?

V prvi vrsti je socializem kolektivističen, to se pravi, da mu je izhodišče vseh reformnih prizadevanj družba, da daje družbi gotove pravice na škodo svobode posameznika. Od človeka zahteva, da mu mora biti »splošna družabna korist načelo, po katerem naj uravnava svoje življenje« (Gosar). Iz tega sledi predvsem omejitve osebne svobode v najvažnejših družabnih vprašanjih: v političnih in gospodarskih. Kot najobčutljivejša točka se nam predstavi vprašanje zasebne lastnine.

Liberalizmu je zasebna lastnina malik. Ne vpraša, kako je bila pridobljena, še manj, čemu služi. Vseeno mu je, če človek svoj denar porabi v dobro svojim soljudem ali ga razmeče za nepotrebne neumnosti. Ne tako kolektivizem in z njim vred socializem. Zasebna lastnina zanj v liberalni obliki sploh ne eksistira, zasebne last-

POVSOD DOMA

Kaznjenci - iznajditelji

V jetnišnicah v Kanadi ravnajo s kaznjenci na poseben način. Od približno 3800 kaznjencev, jih obiskuje 80 odstotkov kako šolo. Kdor je namreč v Kanadi zaprt, ne sme kazni le odsedeti, ampak mora delati, in če ne zna tega, se mora izučiti kake obrti. Za gradbo cest ali za druga težka dela namreč kaznjencev ne rabijo, pač pa se mora vsak kaznjenelec lotiti kakšnega rokodelstva. Ko pa se kaznjenelec izuči, mora napraviti izpit, da dokaže svoje znanje. Pouk pa je tako natančen in tako strog, da dobi mnogo kaznjencev na podlagi tistega izpita kasneje prav dobre službe. Tako je n. pr. nekdanj najboljši nevarni »bančni ropar« v Kanadi, danes eden najboljših tesarjev, ki je napravil že mnogo za njegovo stroko važnih iznajdb. Tudi tiste vrste postelje, na kakršnih spijo kanadski kaznjenci, je iznašel neki kaznjenelec.

Ogromne orgle

Orgle veljajo zavoljo lepote in mogočnosti svojega glasu ter zavoljo mnogovrstnih tonov še vedno za »kraljico« vseh godbenih instrumentov.

Skoro največ orgel izdelujejo v Nemčiji. Letno jih naredijo po 300 do 400. Vrednost na leto izdelanih orgel v Nemčiji cenijo na 8 milijonov zlatih mark (okoli 120 milijonov dinarjev). Zelo velikih orgel pa izdelujejo razmeroma zelo malo.

Največje orgle na svetu, ki imajo 200 registrov in 16.000 piščalk, stoje v mestu Passau. To mesto leži ob Donavi na meji med Avstrijo in Bavarsko. Najdaljša piščalka teh orgel meri 11 metrov, v premeru pa ima ta piščalka nad pol metra, tehta pa 6 in pol meterskega centa.

Zavodi za transfuzijo krvi

Moderni moskovski institut za transfuzijo krvi si je osnoval v industrijskem okraju Ivanovo podružnico, ki je izvedla v kratkem času 185 transfuzij. Podružnica ima 25 nastavljenecv, ki so čestokrat sami na razpolago, da dajo bolnikom na razpolago svojo kri.

Pred kratkim se je neki delavec v gozdu ponesrečil in privedli so ga v to bolnico. Ko so mu morali pri operaciji vzeti poškodovano levico, je bil zaradi preveč izgubljene krvi v kritičnem stanju. Tedaj se je ponudila strežnica, ki mu je dala svojo kri, nakar je bolnik okreval.

nine v pravem pomenu besede zanj vobče ni. Lastnik vseh dobrin je družba, skupnost, posamezniki so le njeni najemniki, ki imajo kot udje družbe pravico uživati njene materialne dobrine, seveda v tolikšni meri, v kolikršni so za skupnost zaslužni, v kolikor prispevajo z delom k nakopičenju materialnih in duhovnih dobrin. Do tu se strinjajo vse socialistične struje. Od tu naprej pa se ločijo. Marksizem, zlasti njegovo skrajno levo krilo, komunizem, zahteva na podlagi navedenega odpravo zasebne lastnine sploh (skupni domovi, skupne kuhinje itd.). Vse dobrine naj preidejo v last države. Moje mnenje je, da so jo v tem primeru marksisti temeljito polomili, kajti država ne predstavlja celotne družbe, marveč je po znani definiciji samo pravna organizacija ljudi na določenem teritoriju. Podržavljenje še ni podružabljenje. Zato vsi drugi socializmi (n. pr. narodni, krščanski) samo omejujejo pravice zasebne lastnine, skušajoč uveljaviti edino pravilno stališče, naj imata od nje koristi družba in posamezniki kot člani družbe. Sicer pa je vprašanje lastnine tako obširno, da si ga bova o priliki posebej ogledala.

Socializem zahteva glede zasebne lastnine omejitev njenega samodržstva predvsem tam, kjer

Odklej poznamo diamant?

Že skoro 3.000 let pred našim štetjem so ljudje poznali in čislali diamant na skrajnem vzhodu, zlasti v Indiji. Na zapadu so ga spoznali po vsem videzu dosti kasneje. Teofrast (371.—266. pred Kr.), ki je spisal »Razpravo o dragih kamnih«, namreč ne omenja diamanta. Potem bi torej mogli sklepati, da je bil diamant prinešen v Evropo med Teofrastom in Plinijem, kajti poslednji ga že omenja v svojih spisih.

Avtomobilska hitrost leta 1892

Zaradi primerjave z današnjo avtomobilsko brzino, citiramo iz kataloga stare avtomobilske znamke Panhard sledeče navodilo, ki naj se ga drže vsi lastniki avtomobilov. »Hitrost! Vozovi imajo tri brzine: majhno, srednjo in veliko. Velika hitrost se navadno določa na 17 km na uro. Po ravnini lahko voziš tudi hitreje, a nikdar več kot 20 km na uro. Ta visoka brzina zahteva silne previdnosti in ni preveč priporočljiva.«

Plesalec z masko hudobnega duha

Plesalec z masko dobrega duha

Sveti ples v Tibetu

Dr. Jos. Rock, načelnik ameriške ekspedicije v Junanu in Tibetu, je prinesel s poti precej etnografskih in folklorističnih zanimivosti. Med drugim je gledal v samostanu Šoni (kitajska provinca Kan-su) nevsakdanje ples. V svojem poročilu piše: »... po teh pripravah se je pripodila vražja drhal, osem živih okostnjakov, ki so predstavljali duhove rajnikov. Njih rajanje pa nima nobene zveze z budistično vero, temveč je ostanek čaranja. Za njimi nastopi lik Jame, boga smrti, ki je vladar podzemskih predelov. Jama se pojavi na vrhu stopnišča v opravi prevezeni z zlatimi zmaji. Počasi pleše po ploščadi, nato se pa med peklenskim truščem glasbil odmaje na dvorišče. Sedaj pritavajo še tri osebe z groznimi naličnicami. Za temi nastopi sedemnajst drugih plesalcev. Vsi vragovi skupaj, 21 po številu se imenujejo »bova«. Poglavitnemu se pravi Gombo, to je pošast s šestimi rokami. Druga je Balden-Lhamo, srepa boginja, žena boga Šive, ki izbrusi iz ust truplo sina, ki ga je bojda požrla...«

Nezadovoljen s prejšnjo vladavino v Tibetu je pred leti izjavil Dalai-lama v Lhasi, da je angleška kraljica utelešena — Balden-Lhamo!

ga je najtežje prenašati, to je v tovarnah in velepodjetjih, celicah kapitalistične proizvodnje in kapitalistične družbe sploh. Več ali manj so se vsi socializmi zedinili v osnovnem vprašanju, naj postane vodja tovarne samo njen tehnični upravitelj, lastništvo pa naj bo v rokah družbe, delavskih sindikatov ali države. V koliko in na kakšen način se da ta zahteva praktično izvesti, je še dvomljivo, vsekakor daje boljševiški zgled zelo slabo izpričevalo vsaj podržavljenim tvornicam.

Omejevanje zasebne lastnine logično vodi do načrtnega, diriganega gospodarstva, ki mu predpisuje tok država kot najvišja človeška edinica, seveda v skladu z interesi drugih edinic in posameznika. Komunizem, kot rečeno, daje državi neomejeno razpolagati s koristmi podrejenih in urejati gospodarstvo brez ozira na nje, drugi socializmi upoštevajo upravičene zahteve manjših skupin. Upoštevajo, pravim, ker najvišje je vendar država. Okrepljena državna moč, v večini slučajev (SSSR, Nemčija, Italija) naravnost totalitarna, je prav tako važen znak socializma.

Močnih držav pa liberalna demokracija ne daje. Zato je treba reformirati tudi politično življenje, omejiti svobodo posameznika in usta-

liti drugačne politične oblike. Slišimo o socialistični, stanovski ali korporacijski državi. Praktično vendar tiče vsi podobni poskusi še vedno v najbrezobzirnejših diktaturah. A to dejstvo si je prav lahko razlagati. Socializem vodi danes ogorčen boj s preteklostjo, v boju je diktatura nujna. Vojna se dá voditi le pod enotnim poveljstvom, z urejeno častniško hierarhijo. Celo nauk svobode, liberalizem, je zmagal šele s pomočjo Robespiera in Napoleona.

Kot poslednjo značilnost naj omenim, da sta nositelja socializma predvsem dve skupini: delavstvo in mladina. Odtod revolucionarnost in odločnost novega gibanja. Delavstvo si hoče priboriti svoje pravice, se hoče emancipirati, mladina pa je itak vedno prva predstraža vsakega novega gibanja in pokreta, kakor dobro pove tovariš S. D. v Koledarčku »Naše volje«. Da, prijatelj, predstraža novega gibanja, ne pa branilec starih liberalnih trdnjav.

V filozofiji je socializmu svojska filozofija družbe. Ponovno Te opozarjam na Masaryka. Tudi socialistično umetnost bomo dobili. Morda kak novi klasicizem. Toda o tem ne bom govoril, ker nočem posnemati raznih literarnih kritikov in estetov in posegati na tuje področje.

Zdravo!

Tone.

Jesen

Jesen je, meglena in deževna kot vedno. Ni je v naravi stvari, ki bi ti v dušo vlila veselja; vse je tako žalostno, tako mračno.

Po blatni cesti sem šel, sam vase zatopljen in pri srcu mi je bilo tako čudno, kot bi nosil na vesti velik greh. In ni bilo sonca, da bi razgnalo temo in mi v dušo posijalo. Vse na okoli je bilo tako sivo, megleno, brez življenja.

V cerkvi je zvonilo. Tam po cesti prihaja pogreb. Počasi so stopali pogrebci, k tlom so povešali glave in žalost jim je bila v očeh. Umrli je človek. Odkril sem glavo, ko so ga peljali mimo mene. In tam zadaj za krsto so šli otroci, jokali so in klicali očeta nazaj. Kako mora biti to hudo, če umre otrokom oče! A mora biti tako; vedno je tako bilo in vedno bo. Zakon narave je tak. Človek se rodiš, živiš in umreš in ni stvari, ki bi te rešila smrti. Konec je vedno enak. Oblači se v svilo ali beraške cunje, nekoč boš ležal pod zemljo in črvi ti bodo zgrizli obraz. Smrt je plačilo za dobro in zlo, za vse enako. Tu ni izjem. Zakon je tak in brez priziva ga moraš sprejeti.

Človeško življenje je kakor eno samo leto, od pomladi tja do zime. Rodiš se in nastopi ti pomlad tvojega življenja, vsa lepa in cvetoča in

veselja polna. Mlad si, čista ti je duša in srce veselo in daleč od tebe so skrbi. A pomlad mine in pride poletje, čas dela in truda. In delaš in se trudiš in delo ti rodi sadove. — Pa pride dan, ko ti poreko: »Človek nisi več za delo; roke so ti šibke in um ti ni več jasen. Ne moremo te rabiti. Pojdi!« A ti jim ne veruješ. »Ljudje, saj sem še mlad, saj sem komaj pričel živeti!« Pa te opomni, da ti je lice uvelo, od gub razorano, da imaš upognjen hrbet in da se ti tresejo roke. Vsi ti tako govorijo in končno jim moraš verjeti. Jesen je prišla, kot pride vedno za poletjem le jesen. Ti pa veš, da sledi jeseni le zima.

Nekoč boš legel in nikdar več ne boš vstal. Med prste ti bodo potisnili križ, potem te bodo odpeljali in morda bodo tudi za tabo jokali otroci. A mora biti tako. Vedno je enako, da sledi pomladi le poletje, potem pride jesen in nato zima. Zakon narave je tak in ni je stvari, ki bi ga preokrenila.

Jesen je. Pogled mi je ušel proti Golici in vidim jo vso zavito v oblake, katere preganja burja.

V kostanjih je zašumelo in vsulo se je listje, suho in rjavo...

Žlato na dnu morja

Vsled potopljenih ladij je nastala že prava zgodovina. Še bolj pa so zanimivi podatki, kako ladje spet dvignejo iz morja, toda ne radi ladje, marveč radi bogastva, ki se je z ladjo vred potopilo. Z ladjo »Egipt« se je potopilo zlata in srebra za 20 milijonov. — Največ vrednosti pa je šlo na dno morja z »Lavretanikom«, ki je bil žrtev nemške podmornice. V celoti se nahaja v tej ladji nad 150 milijonov zlata. In kljub temu, da je morje, kjer je potopljen »Lavretanik« globoko le 27 metrov, je bilo delo pri dviganju jako težavno. Več mesecev so žrtvovali, predno so razdejali trup ladje, nakar so mogli šele dvigniti

potopljeno zlato in srebro. Lažje je bilo delo pri ladji »Ocean«, ki se je potopila pri Gibraltarju. Iz nje so izvlekli nad 20 milijonov zlata.

V zadnjih letih je uspelo pomorskim angleškim družbam za dviganje potopljenih ladij, dvigniti iz morskega dna zlata in srebra v skupni vrednosti okoli 1 milijarde. Zatrjujejo pa, da vrednost zlata, ki še leži na morskem dnu, daleč presega omenjeno vsoto. Vse to zlato bi že dvignili, vendar je vsako delo skoraj brezuspešno, bodisi, da je globina prevelika, ali pa ni mogoče točno ugotoviti kraja, kjer se je bila ladja z vse mi vrednostmi vred potopila v globino morja.

Kaj morem . . . ?

*Dekle moje, dekle drago,
sprejmi moj pozdrav,
naj oblaki ti neso ga
preko polj, gozdov, dobnav.*

*Naj ti vetrič ga prinese
In poljubi ti obraz,
naj pove ti te besede,
kadar pridem k tebi v vas.*

*Dekle drago, bilo moje,
bilo moje si nekdanj,
pa sem zvedel, pa sem slišal,
da me varaš, varaš zdaj.*

*Mlada si, oj mlada, lepa,
vse ti, vse ti oprostim,
daleč jaz sem, ti si mlada;
»Čas zdaj tvoj je,« ti velim.*

*Vem predobro, vem predobro.
Le kako naj cvetka drobna
brez jutranje rose raste,
ki poji jo in sveži jo?*

*Le kako naj cvetka nežna
cvete mi brez sončne luči,
ki ji daje moč potrebno,
ki poji jo in krepi jo?*

*Le kako naj dekle mlado
samo mi živi,
brez ljubezni, brez ljubezni,
če vse v njej kipi, želi!*

Prijatelju

*Prijatelj si mi ljub, ti lahkoživec,
ne mine dan ti brez sestanka;
tu prav grdo se Miri lažeš,
nestrpno tam te čaka Ančka.*

*Pa tudi tak si všeč mi,
čeprav jih goljufaš;
saj vendar konec koncev
vseeno prav imaš.*

Tihomir:

Pija in Tomo

Soparico je pretrgal močan naliv, ki je trajal kake pol ure, nato se je pa zvedrilo in nastal je krasen majski dan. Vse se je lesketalo in iskri. Ceste so bile oprane in z dreves so se utrinjale bleščeče dežne kapljice.

Tomo je sedel pri oknu in študiral. Vsaj dokler je deževalo. Potem ni mogel več. Zaprl je knjigo. Zgodovina. Ta ga je še precej zanimala. V druge knjige le gleda. Najslabše je z latinščino. To je zasovražil že v peti. Mogoče je največ kriv profesor, da se je vsaka latinska ura vlekla v neskončnost. Pa je le zdelal, v peti, šesti; imel je veliko sreče. Če bi on predaval ta predmet, bi bilo gotovo zanimiveje. Vse dijake bi si znal pridobiti, kot si jih je pridobil že sedaj, da ga imajo vsi radi. Sicer pa postane vse prej kot profesor latinščine.

Tudi takrat ob nalivu bi moral buljiti v to puščobo bolj kot kdaj prej. Pa se mu ni dalo.

»Sedaj, ko je nehal dež, se pa res ne morem več učiti,« je vzdihnil in pogledal na uro. Bilo je nekaj čez tri. Odprl je okno in gledal proti mestu. Nešteto hiš, sredi njih nebotičnik in za njem stari grad.

»Posrečeno vse skupaj,« si je mislil. »Bog zna, kakšna bo Ljubljana, ko bo nebotičnik tako star, kot je sedaj grad!«

Predramila ga je mati, ki je prinesla v sobo Narod.

»Se ne učiš?« je vprašala in ne da bi čakala na odgovor je rekla: »Tu imaj časopis, če boš čital!«

Tomo je vzel časopis in čital: Danes v kinu Slogi film z Giglijem v glavni vlogi.

»To bi bilo nekaj zame!« Res to bi bilo nekaj zanj, ki ima tako dober in lep glas. Nekajkrat je že nastopil na šolskih proslavah, potem na velikem srednješolskem koncertu. Vsi so ga hvalili, vsi dijaki so ga poznali.

Da, ta film mora videti. Če je že videl vse Giglijeve filme, mora tudi tega.

»Grem k sošolcu; se bova skupaj učila. Sam ne morem nič,« se je poslovil od matere. Ni vedela, ali naj mu verjame ali ne. Pustila mu je, da je šel. Saj mu je vedno vse dovolila, kar jo je prosil. Bila je precej ponosna nanj in ni mogla biti stroga.

»Pa kaj mu pomaga še tako dober glas, če bo v šoli nazadoval,« je končala v mislih nanj in vzdihnila nad kupom perila, pripravljenim za likanje.

V čakalnici Sloge je bilo polno ljudi. Ko se je Tomo preril do blagajne ni bilo več vstopnic po štiri in pol. Imel je le pet dinarjev. »Da bi bil vsaj kak znanec tu!«

»Vam lahko pomagam, gospod Breznik?« se je za njim oglasila študentka in že kupila dve dražji vstopnici.

»Ampak gospodična,« se je opravičeval Tomo, ko sta stopila iz gneče. »Niti ne poznam vas!«

»O, jaz pa vas že in dovolite, da se vam predstavim,« ga je zavrnila študentka »Pija Kristan«.

Stisnil ji je roko. »Drago mi je. Toda tam pred blagajno ste me res spravili v zadrego. Denarnico sem pozabil doma. Po poti sem si mimogrede sposodil pri tovarišu pet dinarjev. Nisem mislil, da bo toliko ljudi.

»Nič hudega,« je odgovorila Pija, »gotovo bom še kdaj ponosna, da sem plačala film nekdanj še slavnemu pevcu, da bo poslušal sedaj slavnega pevca. Dvorano so že odprli, pojdiva noter.«

Vse bolj domača sta postala in sta se pomenila še marsikaj, predno se je pričela predstava. Med tednikom jo je gledal. Bila je lepa; utelešenje njegovega sanjskega lika. In sedaj jo je dobil popolnoma slučajno, ko je najmanj pričakoval. Najbrže je čutila, da jo gleda; odvrnila je oči od platna in njuna pogleda sta se srečala, le za hip, ni mogla dalj zdržati.

Po predstavi sta šla proti mestu. »Krasen film, kajne?« je rekla Pija.

»Nisem gledal. Videl sem nekaj lepšega.«

Bila sta nekaj časa tiho. Nista vedela kaj naj govorita.

»Greva v park, dokler ne zaide sonce,« je prekinil Tomo molk. Skoraj nerodno mu je bilo, ko sta šla preko promenade, saj je šel prvič z dekletom. Srečal je dva sošolca, ki sta mu veselo pomežiknila.

Šla sta kar naprej, čez alejo, mimo vodometna in za Tivoljskim gradom na samotne stezice.

Sprva nista vedela kaj naj govorita. Kar tja v en dan je govoril, o vremenu, o šoli, kar mu je pač prišlo na misel. Zvedel je da hodi v šesto,

Siromaki

Deca mala je doma,
niti skorje kruha nima,
zunaj mrzla zima kima.

»Deca, čakaj, pride lep gospod,
kralj v deveti je deželi,
on nam dal bo dar bogat,
stori vse po želji.«

»Oče, kruha prosimo,
pravljic mi ne rabimo,
oče, kruha prosimo,
glej, mi žalost nosimo,
kruha, kruha prosimo!«

Njim . . .

Sveče drobne že brlijo
v jesenskem hladnem zraku,
dragim v spomin gorijo
v samotnem, tihem mraku.

Krizanteme rdeče, bele
pa grobove zdaj krasijo.
Tudi ve boste zvenele,
kakor oni, ki tu spijo.

V lahnem snu zdaj mi počijte
oj vsi dragi, v zemlji svoji,
v brezskrbnosti zaspite —
tožba, bol, je v duši moji!

Tvoja bol — domovina

Premnoge slike naše zgodovine
v okviru črnem pred očmi stojijo.
Vse boli ljube, drage domovine
pa mirno, trudno v nedogled hitijo.

Glej Kosovo krvavo v tugi svoji
ječi in prosi v grozni, težki boli;
kjer snivajo junaki, vsi heroji,
tam kri pojila zemljo je okoli.

Oj zemlja bratska, zemlja mila naša,
pa če te danes kdo, tvoj sin povpraša,
da kje pustila si cvetove svoje,

pokaži in obudi jim spomine,
kjer izgubila ti si drage sine,
bodočnost, srečo, sladke sanje tvoje.

Tatjana:

Ankina pomlad

Anka je dočakala svojo osemnajsto pomlad. Pomlad je okoli nje, pomlad je v njej sami. Okoli nje pojo ptički, žubore studenci, šume pomladni vetrovi, v njej pa poje vsa njena mlada žejna duša. Vsa njena notranjost je polna hrepenjenja, nekega čudnega neznanega hrepenjenja. Anka ljubi ves svet; toliko ljubezni je v njeni duši, da bi jo lahko dajala vsemu svetu in še bi ji ostajalo. Toda kot da nihče ne potrebuje njene ljubezni. Vsi hite mrzli in napeti mimo nje, le ta ali oni se bežno ozre na njeno šibko, grbasto telesce. Morda se mu za trenutek zbudila v srcu usmiljenje, toda le za trenutek. Zakaj gledajo vsi le njeno grbasto telo? Zakaj ji nihče ne pogleda v oči? Kot bi se vsi bali, da bodo zagledali v teh očeh očitek, zavist za svojo srečo. Pa saj to ni res! Anka jih ljubi vse! Pa zakaj ji ne pogledajo v oči? V njenih globokih, temnorjavih očeh se razodeva vsa njena lepa duša. Vse tisto neznano hrepenjenje, vse petje njene duše se zrca v teh globokih očeh. Tako rada bi jim pokazala, da jih ljubi, prav vse. Zakaj nje nihče tako ne ljubi? Bog, kako srečna

bi bila, če bi ji kdo ponudil le troho ljubezni. Mati? Kdaj je že mrtva! Oče? Pijanec! Od njega pač ni in ne pričakuje ljubezni. Zapuščena je in tako žejna ljubezni.

Zvečer gre iz urada, kjer je tipkala vse popoldne in poslušala šefovo zmerjanje. Počasi stopa, saj se ji ne mudi domov. Ankinine oči strme v temo. Iz sosednje ulice prihaja mlad mož. Ko zapazi Anko, mu prešine zloben nasmeh lepo lice. Brž pohiti za njo in jo ogovori: »Kako ti je ime deklet?« Zadene ga začuden pogled Ankinih oči. »Bog, kako čudovit obraz ima. Poskusimo,« si reče in nadaljuje: »Lepa moja gospodična, tako sama? Kaj te ni strah? Dovolj, da te malo pospremim!« Anka ga hvaležno pogleda. Nihče ji še ni tako lepo govoril. Mladenič jo prime pod roko in gresta. Vso pot ji je pripovedoval lepe stvari. Že davno sta prešla ulice predmestja in že sta bila na planem.

»Ali me imaš kaj rada?« Odgovori mu plameneč pogled Ankinih oči, vse njeno nakaženo telesce zatrepeta in molče mu ovije roke okoli vratu . . .

Ljubljana, 27. X. 1938.

P. n. uredništvo »Naše volje« prosim, da bi priobčilo v prihodnji številki priloženo kritiko o »Dnevniku« iz prejšnje številke.

A.:

Kritika o dnevniku

V prejšnji številki »Naše volje« je bil priobčen sestavek z naslovom »Dnevnik«. Dasi spis nima za druge, razen za »njega« in »njo«, mnogo pomena, smo se vendar odločile, da napišemo o njem nekoliko opazk.

Vsekakor opažamo, da ima pisec, ki ga vsi poznamo, zanimive halucinacije. Naštevati jih pač ni potrebno, ker jih lahko vsakdo najde, če »Dnevnik« prebere. Ne glede na to, da si datumi ne slede v pravem vrstnem redu, je v spisu sa-

mem mnogo protislovij in čudovitih izjav. Če se je hotel nadebudni pisatelj pod krinko dijaške zaljubljenosti norčevati iz naše sošolke, se je s tem s a m zelo osmešil. Ona je pač popolnoma mariborski tip, čigar lastnosti nam niso poznane. Če pa je pisec res zaljubljen, kar pa je malo verjetno, bi bil vseeno lahko toliko takten, da ne bi podal tako natančnega opisa in celo imena. Zdi se, da je B . . . u primanjkovalo snovi za pisanje, zato je popisal precej nerresničnih stvari. Pri vsem tem pa je pozabil zapisati, da je tudi njemu samemu dala »korbico« (ne torbico). Vedel pa bi tudi lahko, da branje tujih pisem ni znak posebno dobre olike.

Vsakdo mora uvideti, da je pri njem sneg že zapadel. Kje, vsakdo ve.

P. s. Pseudonim: A.

da zdeluje vedno odlično, letos najbrže le s prav dobrim. Zakaj »le«? On bi bil zadovoljen, če bi zdelal z dobrim. Kaj je tako slab? kateri predmet mu dela največ preglavice? Latinsčina. Naj se vsaj zadnje dni potruži, da bo popravil. Prišla sta do mostičkov. Bilo je že precej mračno. Naslonila sta se na ograjo. Rad bi končal pomenek o šoli, saj o tem lahko govori s komerkoli.

»Oba sva študenta, kaj bi se vikala. Reci mi ti!«

Pristopil je tesneje k njej in ji položil roko okoli pasu. »Pija,« je dahnil, objel jo je še z drugo roko, jo prižal nase in poljubil. Šele potem je rekel: »Ljubim te Pija!«

»In jaz tebe Tomo,« mu je odgovorila.

Še enkrat sta se poljubila. Nekoga sta slišala. Bil je paznik. Sramežljivo sta se obrnila, da ne bi videl njiju srečna obraza.

Počasi sta šla z roko v roki proti mestu. Sedaj nista hotela čez promenado, sama sta hotela biti. Spremil jo je skoro do doma, na Rimsko cesto. Domenila sta se za naslednji dan ob petih pri Jakopičevem paviljonu.

Tomo je ves srečen hitel domov. Pozno je prišel, a nihče mu ni ničesar očital. Takoj po večerji se je odpravil spat.

»Kaj se ne boš učil?« je vprašal oče.

»Bom že jutri vstal bolj zgodaj. Sedaj me nekoliko glava holi. Lahko noč!«

Dolgo se je premetaval v postelji in mislil na popoldanske dogodke. Še nikoli ni bil tako zaljubljen. Tu pa tam se je spominjal kakęga bež-

nega poznanstva, par zaljubljenih pogledov in konec. Danes so se pa uresničile njegove sanje.

Vstal je res zelo zgodaj. Odprl je latinsko knjigo in mislil na Pijo.

»Sedaj gotovo še spi in sanja o meni.«

V šoli so vsi vedeli, da je bil včeraj z dekletom na Rožniku. Vsi so silili vanj, ga spraševali kje jo je staknil, če misli resno ali samo tako. Vesel je bil, da je zazvonilo. Takoj prvo uro je bila latinsčina. Profesor je naznanil, da bo od danes naprej izpraševal le slabe dijakke. Dva sta po sreči znala. Potem je poklical Tomo. Moral je predstavljati iz slovenščine na latinsčino. Toliko časa, dokler profesor ni opazil, da mu prišepetavajo je šlo dobro, potem pa ni spravil ničesar več iz sebe.

»Česa pa ne veste v tem stavku?« je vprašal profesor.

»Kako se pravi: pobožna duša?«

»Anima pia, vendar! To bi že lahko vedeli. Torej predstavite končno ta ubogi stavček!«

»Amo piam, quae . . .« je hotel nadaljevati Tomo.

»Kakšen: amo piam! Anima pia, sem dejal, da je pobožna duša. Že vidim, da ne znate. Sedite! Ha-ha! Amo piam! Ali sploh veste, vi tepec, kaj to pomeni? Gotovo ne! Ljubim Pijo, pomeni!«

Še vedno je strmél Tomo na katedru. Kako čudno je zaobrnil ti dve besedi, ne da bi vedel kaj pomenita.

»Le pojdit, le! Saj nimate pojma o latinščini!«

»To pomeni popravni izpit,« si je mislil Tomo, ko je sedel.

Ko sta se popoldne dobila s Pijo, ji je povedal, kako je bilo v šoli.

»Ali nimaš nikakega upanja več? Pojdi k profesorju in ga prosi, naj te še enkrat vpraša.«

»Ne, nočem prositi. Sicer pa itak ne bi pomagalo. Saj se ne morem naučiti vse tvarine naenkrat.«

»Pa kaj nimaš nikogar, ki bi prosil zate pri profesorju?«

Pomisli je. Edino stari Lah, bi mi lahko pomagal. Z Lapajnetom, profesorjem latinsčine, se pa ne moreta. »Mogoče Lah,« je rekel.

»Kdo je ta Lah?«

»Profesor petja na naši šoli. Dober človek je. Če bi ne bilo njega, bi najbrže nikoli ne pel. Še ko sem bil v drugi, je nekoč zahteval, da poje vsak po eno kitico neke pesmi. Po uri me je poklical ven. Rekel je, da imam lep glas in da se bom moral učiti peti. Od takrat hodim večkrat k njemu na dom, kjer me uči. Nekoč je bil operni pevca, pa je po neki boleznili izgubil glas. Hoče, da ga nekako nasledujem in se zelo zanima zame.«

»Pa bi vendar poskusil!«

»Ne, ne gre! Pa pustiva to. Vdal sem se; bom pač imel izpit!«

Hodila sta po hribu in nista bila tako iskrena. Med obema je ležala senca: slabo v latinščini! Pija je ves čas premišljala, kako bi rešila Tomo. Ločila sta se prej kot sinoči.

(Konec prihodnjič)

Medklubske tekme za državno šahovsko prvenstvo štopajo v zaključno fazo. 16. oktobra je v polfinalu premagal Beograjski šahovski klub reprezentanco Subotice s 4 in pol : 3 in pol, in si s tem zagotovil borbo z zmagovalcem matcha Ljubljanski š. k. : Amaterski š. k. (Zagreb). Beograjčani so tokrat nastopili brez mojstrov, zato je njihova zmaga tem pomembnejša. Posebno je presenetil Popović (B. š. k.), ki je na prvi deski iztrgal Kostiću pol točke. Rezultati posameznih parov so naslednji: Popović : Kostić 1/2 : 1/2, Savić : M. Schreiber 0 : 1, Busek : Bošan 1/2 : 1/2, Pavlović : L. Schreiber 0 : 1, Kindij : Engel 1 : 0, Nikolić : dr. György 1 : 0, Vilovski : Balaž 1 : 0, Petrović : Steinfeld remis. Prvo imenovani so zastopali Beograjski šahovski klub.

V soboto 22. t. m. je priredil odbor »Združenih ljubljanskih šah. klubov« medklubski brzoturnir in s tem otvoril šahovsko sezono. Udeležba je bila tudi s strani kibicev in prijateljev šaha zelo razveseljiva. Nastopilo je šest klubov, L. š. k. celo z garniturami Državnemu prvaku v postavi: Furlani, Preinfalk, Šiška, Sikošek, Marek, C. Vidmar, V. Slokan, Gerzinič, prvega mesta ni mogel nikdo ogražati. Ljubljanski šahovski klub je premagal vse svoje nasprotnike in nabral 39 točk. Drugo in tretje mesto sta si po hudi borbi razdelila Triglav in Amaterski š. k. s 28 točkami. Sentpeter je zasedel IV. mesto s 24, L. š. k. II. 23 in pol, Železničar 20 in pol, Lovšin 5.

Na turnirju za šampionat U.S.A. 1938. je prvak Reshevsky pokazal odlično formo. V naslednji partiji je premagal enega izmed glavnih tekmecev Simonsona.

Slovanska obramba:

Beli: Reshovsky	Črni: Simonson
1. d2—d4	d7—d5
2. c2—c4	c7—c6
3. Sg1—f3	Sg8—f6
4. Sb1—c3	d5 : c4

Priljubljena Alapinova obramba, ki sto jo posebno Aljehin in Euwe v borbi za svetovno prvenstvo temeljito preizkusila.

5. e2—e3

Običajno se igra na tem mestu 5. a2—a4, toda beli noče voditi igre po poteh, ki so preveč raziskane.

5. — Lc8—f5

Sedaj nenavadno, črni bi mogel začasno braniti kmeta in obenem pripravljati razvoj svojih figur z 5... b7—b5, 6. a2—a4, b5, b4 in na Sa2, c7—e6, na Sb1 pa La6.

6. Lf1 : c4 e7—e6
7. 0—0 Sb8—d7
8. h2—h3 —

Beli noče dopustiti, da bi ga Simonson pri izvedbi poteze e3—e4 oviral z Lf5—g4.

8. — Lf8—d6
9. Dd1—e2

Grožnjo e3—e4, —e5 mora črni za vsako ceno preprečiti, kajti sicer bi beli dobil silno premoč v središču.

9. — Sf6—e4
10. Sf3—d2!

Poteza popolnoma odgovarja moderni pozicijski strategiji. — Črni bo moral prepustiti točko e4 in s tem tudi izgled na uspešno protiigro.

- 10. — Sd7—f6
- 11. Sd2 : e4 Sf6 : e4
- 12. Lc4—d3 —
- 12. — Se4 :c3
- 13. b2 : c3 Lf5 : d3

Precizno in logično nadaljevanje, črni na polju e4 ne bo mogel več vzdržati.

Zadnje znamenje lahkih figur črnemu nikakor ni so razbremenile pozicije.

14. De2 : d3 0—0

Borba za točko e4 je končana, beli je po otvoritvi dosegel jasno premoč.

15. Ta1—b1 Dd8—e7
16. f2—f4 —

Predno hoče beli izvesti e4, se mora zavarovati pred protiudarom črnega, ki ga je pripravljaval z e6—e5.

16. — Tf8—d8
17. e3—e4! —

Vendarle! Reshevsky si je zgradil silno središče.

17. — Dc7—d7
18. e4—e5 Ld6—f8
19. f4—f5 —

Otvoritev f-linije bo belemu izvrstno služila pri napadu na kraljevem krilu.

19. — e6 : f5
20. Tf1 : f5 b7—b6

Črni ima težave tudi s svojim damskim krilom.

21. Lc1—g5 Lf8—e7
22. Tb1—f1 Lc7 : g5
23. Tf5 : g5 Td8—e8
24. Dd3—g3 —

Z napadom na g7, iznudi beli oslabiljenje točke f6 in za njim stoječega kmeta.

24. — g7—g6
25. Tg5—f5 Te8—e7
26. Tf5—f4 Ta8—d8
27. Dd3—g5 Dd7—e8
28. Tf4—h4 —

Beli je s precizno igro popolnoma blokiral črno kraljevo krilo in pripravlja odločilen udar.

28. — De8—f8

Grozilo je sicer Dg5—h6.

29. Tf1—f4 Td8—d7
30. Tf4—f6 Te7—e6
31. Th4—f4 —

Bela težka artilerija je zavzela silne pozicije. Veriga okrog črnega se zožuje.

31. — Df8—a3
32. Kgl—h2 —

Do ničesar ne bi vodilo Tf6 : e6, f7 : e6, Dg5—f6, ker ima črni močan odgovor Da3—e7!

32. — Te6 : f6

Na Da2 : bi odločilo d4—d5!

33. Dg : f6 Da3 : a2?

Simonson je res padel v nastavljeno past. Na Dc7 beli enostavno vzame na c6 z damo in nadaljuje napad. Sicer bi pa zadostovalo e5—e6.

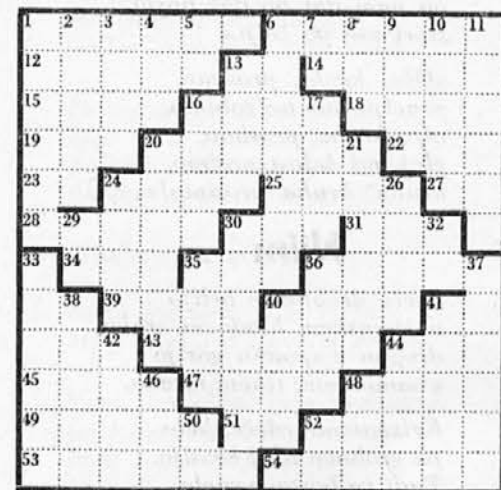
34. d4—d5! —

Odločilen udar! Črni je izgubljen. Na Td7 : d5 pride Df6—f7 itd. na 34... Da2 : d5 odloči Tf4—d4! a na 34... c6 : d5. 35. e5—e6!

34. — Td7—b7
35. d5 : c6 Tb7—b8
36. c3—c4! Da2—e2
37. Df6 : f7+ Kg8—h8
38. c6—c7 Tb8—c8
39. Df7—f6+ črni se vda.

Proti šahoma z damo na e6 ali d8 ni obrambe. Velemojster Reshevsky je vso partijo odigral v klasičnem slogu. J. Š.

Ljubljana, 27. X 1938.

Vodoravno: 1. kraj pod Šmarno goro, 6. v rasti zaostal človek, 12. nadstropje, 13. kratica za »Mestno občino«, 14. dimnikarska potrebščina, 15. žaba, 16. del klasa, (4. sklon), 18. z A na koncu pomeni češpljo, 19. skrajšano žensko ime, 20. praznična jed (4. sklon), 22. moško ime, 23. japonska igra, 24. del telesa, 25. del glave, 27. igralna karta, 28. borišče, 30. slučaj, 31. Uzičan, 34. žuželka, 36. koralni otoki, 39. AMOK, 40. pesniška oblika, 41. Kratica za »sine nobilitate«, 43. oseba iz »1001 noč«, 44. predlog, 45. zdravilna rastlina, 47. drevo, 48. oblika glagola loviti, 49. letni čas, 51. osebni zaimek, 52. ime ameriške topničarke, ki so jo potopili Japonci v sedanji japonsko-kitajski vojni, 53. germanski svečenik, 54. geslo.

Navpično: 1. Finžgarjeva drama, 2. Shakespearejeva drama, 3. vrsta palme, 4. otok v severni Dalmaciji (2. sklon), 5. kratica za približno, 6. kovina, 7. polmer včrtanega kroga, 8. mesto v Nemčiji, 9. truplo, 10. izbrana družba, 11. nekaj novega, 13. začimba, 16. večno mesto, 17. kis, 20. država v Srednji Ameriki, 21. del zidu + osebni zaimek, 24. del klasa, 26. grški bog ljubezni, 29. grška črka, 30. jed, ki je značilna za Italijane, 32. slovansko pivo, 33. del drevesa, 35. prometno sredstvo, 36. slovenski pisatelj, 37. polotok Azije, 38. grški pesnik, 40. bivši angleški zunanji minister, 41. oseba iz sv. pisma, 42. germansko pleme (dobri rudarji), 44. stari oče (primorski dialekt), 46. mutast, 48. rimski hišni bog, 50. predlog, 52. veznik.

ZA DOBRO VOLJO

Iz naših dni

- Rajši bi bil pes nego človek!
- Kako to?
- Ker bi zame drugi plačevali davek...

Vsak po svoje

Neki Evropec je razkazoval Američanu mestne zanimivosti.

Evropec: »Poglejte ta vlak, ali ne vozi hitro? Američan: »Pri nas vozijo vlaki dvakrat hitreje.«

Evropec: »In ta palača, ali ni velika?«

Američan: »Pri nas imamo na tisoče takih palač.«

Evropec: »Lahko mogoče. To je namreč norišnica.«